

ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΑ ΔΕΞΙΟΤΗΤΩΝ

*Πρόγραμμα Καλλιέργειας Δεξιοτήτων
Πράξη: «Επιμόρφωση των εκπαιδευτικών στις δεξιότητες
μέσω εργαστηρίων» (MIS 5092064)*

ΣΤΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΤΟΥ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ «ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΑΝΘΡΩΠΙΝΟΥ ΔΥΝΑΜΙΚΟΥ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ 2014-2020» που συγχρηματοδοτείται από την Ελλάδα και
την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο)

Επιχειρησιακό Πρόγραμμα
Ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού,
Εκπαίδευση και Διά Βίου Μάθηση
Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΑ ΔΕΞΙΟΤΗΤΩΝ

ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ: ΖΩ ΚΑΛΥΤΕΡΑ – ΕΥ ΖΗΝ
2. Ψυχική και Συναισθηματική Υγεία-Πρόληψη

Η φίλια

Ποτούλα-Σπυριδούλα Βασιλείου

Φιλοσοφία –Σκοπιμότητα προγράμματος

Τα παιδιά κατά τη διάρκεια της σχολικής τους ζωής έρχονται σε επαφή με άτομα της ίδιας ηλικίας. Οι ομάδες αυτές της παιδικής ηλικίας αποκτούν μια ιδιαίτερη σημασία για την κοινωνικοποίηση, γιατί συνιστούν τις πρώτες απόπειρες του παιδιού να συγκροτήσει έναν κόσμο χωρίς τον αυστηρό έλεγχο των ενηλίκων.

Οι ομάδες των ομηλικών γνωρίζουν τόσο τον ανταγωνισμό όσο και το συμβιβασμό. Μέσα στις ομάδες αυτές τα παιδιά μαθαίνουν να υπολογίζουν τις δυνατότητες και τις επιθυμίες των άλλων, καθώς και τα όρια και τις υποχρεώσεις τους. Η αποδοχή τους από αυτές τις ομάδες συμβάλλει στην ενίσχυση της αυτοπεποίθησής τους, ενώ η απουσία σχέσεων με ομηλικούς και ιδιαίτερα ο αποκλεισμός τους από αυτές τις ομάδες έχει σοβαρές επιπτώσεις στην εξέλιξη της προσωπικότητάς τους. Τα παιδιά που γίνονται αποδεκτά από τους άλλους ομηλικούς διαθέτουν μεγαλύτερη ικανότητα να μεταφερθούν στη θέση του άλλου και κατά συνέπεια να επικοινωνήσουν καλύτερα μαζί τους. Επίσης, η ικανότητα να συνεργάζονται μεταξύ τους προβάλλει ως προϋπόθεση για την αποδοχή τους από την ομάδα, ενώ από την άλλη πλευρά είναι και το αποτέλεσμα αυτής της σχέσης (Νόβα-Καλτσούνη, 2002).

Οι σχέσεις με τους συνομηλικούς παίζουν έναν σπουδαίο ρόλο σε πολλές πλευρές της σχολικής προσαρμογής, καθώς παρέχουν ένα σημαντικό πλαίσιο για την κοινωνική, γνωστική και συναισθηματική ανάπτυξη των παιδιών.

Το συγκεκριμένο πρόγραμμα καλλιέργειας δεξιοτήτων προτείνεται για τις Ε΄ και ΣΤ΄ τάξεις του Δημοτικού Σχολείου. Σκοπός του προγράμματος είναι η πρόληψη της αντικοινωνικής και αποκλίνουσας συμπεριφοράς των μαθητών/τριών, καθώς κατά τη διάρκεια της εφηβείας, η φιλία με ομάδες ατόμων που παρουσιάζουν αποκλίνουσα συμπεριφορά, αποτελεί έναν ισχυρό παράγοντα κινδύνου για την εμφάνιση προβλημάτων συμπεριφοράς. Παρ' όλα αυτά, διάφοροι ατομικοί και διαπροσωπικοί παράγοντες μπορεί να δράσουν προστατευτικά και να επηρεάσουν τη συμπεριφορά των ατόμων, αποφεύγοντας τα προβλήματα συμπεριφοράς. Για παράδειγμα, η επίδραση των φίλων στη συμπεριφορά είναι ασθενέστερη μεταξύ αυτών που έχουν αναπτύξει ισχυρότερους δεσμούς με κοινωνικούς θεσμούς, όπως είναι η οικογένεια και το σχολείο (Crosnoe, κ. ά. 2002).

Η θετική στάση προς το σχολείο και η αίσθηση «του ανήκειν» και της σύνδεσης μέσα στο πλαίσιο του σχολείου αυξάνει την ακαδημαϊκή κινητοποίηση των μαθητών/τριών και την κοινωνική τους ικανότητα, ενώ αντίθετα μειώνει την ψυχολογική πίεση και τα προβλήματα συμπεριφοράς μέσα στο σχολικό περιβάλλον. Επιπροσθέτως, όταν οι μαθητές/τριες νιώθουν συνδεδεμένοι με το σχολείο είναι λιγότερο πιθανόν να ασχοληθούν με αντικοινωνικές και αποκλίνουσες συμπεριφορές, διότι αυτές οι συμπεριφορές μπορεί να διακινδυνεύσουν τη συνέχεια της συμμετοχής μέσα στο σχολικό πλαίσιο (Murray & Greenberg 2000).

Τα εργαστήρια στοχεύουν στην καλλιέργεια των δεξιοτήτων των μαθητριών/μαθητών ώστε τα παιδιά να επικοινωνούν αποτελεσματικά τις σκέψεις και τα συναισθήματά τους, να ενισχύσουν την αυτοαντίληψη και την αυτοεκτίμηση, να απολαμβάνουν την ικανότητα να εκφράζονται και να δημιουργούν αλλά και την υπευθυνότητα να διαχειρίζονται τη ζωή τους, να λαμβάνουν αποφάσεις σεβόμενα τον εαυτό τους και τους άλλους, να αναστοχάζονται πάνω στις γνώσεις και στάσεις τους, να αναπτύσσουν την κριτική σκέψη και την επιχειρηματολογία, να οικοδομούν ευτυχείς σχέσεις και να επιλύουν προβλήματα της καθημερινότητας και του μέλλοντος. Στοχεύουν, επίσης, στην ενδυνάμωση του ατόμου και της ομάδας, στην ανάπτυξη της ενσυναίσθησης και την προαγωγή των θεμελιωδών αξιών.

Παρότι οι δραστηριότητες που ακολουθούν απευθύνονται κυρίως σε μαθητές/τριες της ΣΤ΄ τάξης, μπορούν σύμφωνα με την κρίση του/της εκπαιδευτικού να τροποποιηθούν και να προσαρμοστούν καταλλήλως για τους/τις μαθητές/τριες της Ε΄ τάξης.

Πληροφορίες υλοποίησης: προαπαιτούμενες γνώσεις, προετοιμασία υλικού

Θεωρούμε σημαντική την ενημέρωση των γονέων για την υλοποίηση του προγράμματος, καθώς η εποικοδομητική συνεργασία σχολείου-οικογένειας βοηθά στην υιοθέτηση κοινών εκπαιδευτικών στόχων και κοινής στρατηγικής.

Πολύ σημαντική παράμετρος είναι η συνεργασία με όλους τους/τις εκπαιδευτικούς της σχολικής μονάδας και η πραγματοποίηση ή/και η επέκταση κάποιων δραστηριοτήτων στην ώρα των ειδικοτήτων.

Για την υλοποίηση του προγράμματος θα χρειαστούν: χαρτόνια, χαρτί του μέτρου, μαρκαδόροι, ψαλίδια, κόλλες, αυτοκόλλητα χαρτάκια.

Ο/Η εκπαιδευτικός έχει ετοιμάσει ένα χαρτόνι ή χαρτί του μέτρου με τον τίτλο του κάθε εργαστηρίου, όπου θα αναρτώνται τα έργα των παιδιών.

Στην αρχή κάθε εργαστηρίου οι μαθητές/τριες κάθονται σε κύκλο και γίνεται σύνδεση με τα προηγούμενα, αξιοποιώντας τα χαρτόνια των εργαστηρίων ή/και τα έργα των παιδιών.

3^ο εργαστήριο: Προετοιμασία υλικού

Ο/Η εκπαιδευτικός έχει δώσει στα παιδιά υλικό με θέμα τη φιλία (π.χ. βιβλία, βίντεο, άρθρα από τον τύπο, το διαδίκτυο) και τα παιδιά σε ομάδες επεξεργάζονται και μελετάνε το υλικό, το οποίο παρέχει ερεθίσματα για προβληματισμό και συζήτηση.

Περιγραφή επτά Εργαστηρίων: Στοχοθεσία των εργαστηρίων, προτεινόμενες δράσεις και υλικό αφόρμησης, επέκτασης, γενίκευσης.

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΑΣ ΔΕΞΙΟΤΗΤΩΝ

ΣΧΟΛΕΙΟ		ΤΜΗΜΑ.....	ΣΧΟΛ. ΕΤΟΣ:
Θεματική	1. Ζω καλύτερα – Ευ Ζην	Υποθεματική	Ψυχική και Συναισθηματική Υγεία-Πρόληψη

ΒΑΘΜΙΔΑ/ΤΑΞΕΙΣ (που προτείνονται)	Ε΄ & ΣΤ΄ Δημοτικού
Τίτλος	Η φίλια

Δεξιότητες στόχευσης του προγράμματος	Στόχος των εργαστηρίων είναι η καλλιέργεια των δεξιοτήτων μάθησης του 21 ^{ου} αιώνα (κριτική σκέψη, επικοινωνία, συνεργασία, δημιουργικότητα) και των δεξιοτήτων της ζωής (αυτομέριμνα, κοινωνικές δεξιότητες, ενσυναίσθηση και ευαισθησία, πολιτειότητα, προσαρμοστικότητα, ανθεκτικότητα, υπευθυνότητα, επίλυση συγκρούσεων)
--	---

Σύνδεση με τη Βασική Θεματική	Ψυχική και Συναισθηματική Υγεία-Πρόληψη: Πρόληψη της αντικοινωνικής και αποκλίνουσας συμπεριφοράς των μαθητών/τριών
--------------------------------------	--

Προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα	Εργαστήριο/τίτλος	Δραστηριότητες – (ενδεικτικές)
<p>Οι μαθητές/τριες να καταστούν ικανοί/ές:</p> <ul style="list-style-type: none"> -Να αναπτύξουν δεξιότητες επικοινωνίας -Να αναγνωρίζουν, να εκφράζουν τα συναισθήματά τους και να κατανοούν τα συναισθήματα των άλλων -Να ενισχύσουν την αυτοαντίληψη και την αυτοεκτίμηση -Να αναγνωρίζουν τη μοναδικότητα του κάθε ατόμου -Να καλλιεργήσουν την αίσθηση του «ανήκειν» και του κοινού σκοπού στο σχολικό περιβάλλον 	<p>Ας γνωριστούμε ακόμα καλύτερα-Οι αναμνήσεις μας</p> 	<p>Έναρξη προγράμματος</p> <p>-Οι μαθητές/ριες κάθονται σε κύκλο και ο/η δάσκαλος/α παρουσιάζει το θέμα του προγράμματος. Αναδεικνύονται οι προσδοκίες των μαθητών/τριών και κινητοποιούνται να συμμετέχουν ενεργά στα εργαστήρια. Ο/Η εκπαιδευτικός, όπου υπάρχει δυνατότητα, αξιοποιεί τις ιδέες τους.</p> <p>-Οι μαθητές/ριες παρουσιάζουν τον εαυτό τους μέσα από όμορφες στιγμές των χρόνων τους στο Δημοτικό Σχολείο.</p> <p>Μια επιτυχία μου στα μαθήματα ... Κάτι που κατάφερα και είμαι περήφανος/η ... Μια εκδήλωση του σχολείου που θυμάμαι ... Μια εκπαιδευτική επίσκεψη που θυμάμαι ... Μια θεατρική παράσταση που θυμάμαι ... Κάτι σημαντικό που έκανα με τους/τις φίλους /ες μου και είμαι περήφανος/η ...</p> <p>-Τα παιδιά εκφράζονται με κείμενο, με τραγούδι, με ποίημα, με ζωγραφιές κλπ.</p> <p>-Οι ιστορίες των παιδιών γίνονται ψηφιακό βιβλίο «Οι αναμνήσεις μας», αξιοποιώντας σχετικά ψηφιακά εργαλεία.</p> <p>Αναστοχασμός</p> <p>Μετά το τέλος του εργαστηρίου οι μαθητές//τριες γράφουν σε αυτοκόλλητα χαρτάκια:</p> <p>Επιλέγω μία από τις όμορφες αναμνήσεις μου. Γιατί ήταν τόσο σημαντική; Τι μπορώ να κάνω για να ζω τέτοιες όμορφες στιγμές στο μέλλον;</p> <p>Προσθέτουν το όνομά τους και το κολλάνε στο χαρτόνι του 1^{ου} εργαστηρίου.</p>

<p>Οι μαθητές/τριες να καταστούν ικανοί/ές:</p> <ul style="list-style-type: none"> -Να αναπτύξουν ενσυναίσθηση δεξιότητες επικοινωνίας και συνεργασίας -Να εξοικειωθούν με την έννοια των αναγκών, των αξιών και των στάσεων -Να αναγνωρίσουν τι είναι σημαντικό για αυτούς/ές -Να αναγνωρίσουν τις αξίες και τις στάσεις τους -Να κατανοήσουν τη σπουδαιότητα της αλληλεγγύης και της προσφοράς στους άλλους -Να ευαισθητοποιηθούν σε κοινωνικά θέματα 	<p>Η πυξίδα μας - Αξίες και στάσεις στη ζωή μας</p> 	<p>-Ο/Η εκπαιδευτικός διαβάξει στους/στις μαθητές/τριες γνωμικά και μικρές ιστορίες (από την καθημερινότητα, την επικαιρότητα, τη λογοτεχνία) που διαπραγματεύονται αξίες και στάσεις, όπως η ευγένεια, ο σεβασμός, η υπευθυνότητα, η αλληλεγγύη, ο αλtruισμός κλπ. Οι μαθητές/τριες συζητάνε και αναλύουν σε ομάδες τα γνωμικά και τις ιστορίες.</p> <p>-Κάθε ομάδα διαλέγει δύο έννοιες και γράφουν από μία δική τους ιστορία από την καθημερινή ζωή. Στη συνέχεια οι μαθητές/τριες δραματοποιούν τις ιστορίες τους.</p> <p>-Αναρτούν στο χαρτόνι του 2^{ου} εργαστηρίου καρτέλες με τις λέξεις ευγένεια, σεβασμός, συνεργασία, υπευθυνότητα, αλληλεγγύη κλπ. και κολλάνε τις ιστορίες τους κάτω από την καρτέλα που ταιριάζουν.</p> <p>-Διακοσμούν τις καρτέλες με όποιο τρόπο θέλουν.</p> <p>Ανατροφοδότηση Μετά το τέλος του εργαστηρίου οι μαθητές//τριες γράφουν σε αυτοκόλλητα χαρτάκια ένα συναίσθημα, μια λέξη ή μια φράση. Προσθέτουν το όνομά τους και το κολλάνε στο χαρτόνι του 2^{ου} εργαστηρίου.</p> <p>Αναστοχασμός Ο/Η εκπαιδευτικός αναθέτει στους/στις μαθητές/τριες για την επόμενη συνάντηση να βρει ο/η καθένας/καθεμιά από μια αληθινή ιστορία μέσα από την επικαιρότητα, ένα παράδειγμα ζωής, και να το καταγράψουν σε μια μικρή παράγραφο, απαντώντας στα παρακάτω ερωτήματα:</p> <p>Γιατί διάλεξες αυτή την ιστορία; Γιατί έδρασε/αν με αυτόν τον τρόπο ο/οι ήρωας/ες της ιστορίας; Ποιες αξίες ή/και στάσεις ζωής αναδεικνύονται; Μάθε περισσότερα για το θέμα που επέλεξες. Γίνε και εσύ μέρος της ιστορίας και φαντάσου το δικό σου ρόλο σε αυτήν.</p>
---	--	---

Οι μαθητές/τριες να καταστούν ικανοί/ές:

- Να αναπτύξουν δεξιότητες επικοινωνίας και συνεργασίας κριτικής σκέψης κοινωνικής ζωής
- Να αναπτύξουν τη δημιουργικότητά τους
- Να ενισχύσουν την προσωπική και κοινωνική ταυτότητα
- Να καλλιεργήσουν την αίσθηση του «ανήκειν» και του κοινού σκοπού στο σχολικό περιβάλλον

Η φιλία στη ζωή μας

-Ο/Η εκπαιδευτικός καλωσορίζει τους/τις μαθητές/τριες στην ολομέλεια σε κύκλο και κάθε παιδί διηγείται την ιστορία που έχει επιλέξει, μεταφέροντας πληροφορίες και γνώσεις, προβάλλοντας αξίες και στάσεις. Οι μαθητές/τριες αναδεικνύουν τα κοινά σημεία και ένας/μία μαθητής/τρια τα καταγράφει στον πίνακα.

-Αναρτούν τις ιστορίες τους στο χαρτόνι του 2^{ου} εργαστηρίου κάτω από την καρτέλα με την αντίστοιχη αξία ή στάση.

-Μέσα από καταιγισμό ιδεών με θέμα τη φιλία οι μαθητές/τριες εκφράζονται ελεύθερα και αναδεικνύονται οι αναπαραστάσεις και οι προσδοκίες τους για τη φιλία.

-Οι απαντήσεις καταγράφονται στον πίνακα από έναν/μία μαθητή/τρια.

-Οι μαθητές/τριες εργάζονται στις ομάδες εργασίας που έχουν οργανωθεί για την επεξεργασία του υλικού με θέμα τη φιλία : Αναλύουν τους χαρακτήρες, τα συναισθήματα και τις πράξεις των ηρώων.

Αναγνωρίζουν τις προθέσεις και τα κίνητρα των πράξεών τους.

Αναγνωρίζουν τις πράξεις φιλίας.

-Ο/Η εκπρόσωπος κάθε ομάδας παρουσιάζει το έργο της ομάδας (κείμενο, ζωγραφιά, κλπ.) και οι μαθητές/τριες επιλέγουν σκηνές, δραματοποιούν τις ιστορίες, μπαίνουν στη θέση των ηρώων, αναδεικνύονται οι διαφορετικές οπτικές.

-Οι μαθητές/τριες δημιουργούν κολάζ με εικόνες, κείμενα, κλπ. σχετικά με τη φιλία.

Αναστοχασμός

Μετά το τέλος του εργαστηρίου οι μαθητές//τριες γράφουν σε αυτοκόλλητα χαρτάκια:

3 σκέψεις μου για τη φιλία ...

Προσθέτουν το όνομά τους και το κολλάνε στο χαρτόνι του 3^{ου} εργαστηρίου.

<p>Οι μαθητές/τριες να καταστούν ικανοί/ές :</p> <ul style="list-style-type: none"> -Να αναγνωρίζουν, να εκφράζουν και να διαχειρίζονται τα συναισθήματά τους -Να αναπτύξουν δεξιότητες επικοινωνίας και συνεργασίας κριτικής σκέψης λήψης αποφάσεων κοινωνικής ζωής -Να αναπτύξουν δεξιότητες που αφορούν την ενίσχυση της αυτοαντίληψης, της κριτικής κατανόησης του εαυτού και της θετικής αυτοεκτίμησης 	<p>Όμορφες στιγμές με τους/τις φίλους/ες μου</p> 	<ul style="list-style-type: none"> -Οι μαθητές/τριες περιγράφουν και αναλύουν μια όμορφη κατάσταση που έζησαν με τους/τις φίλους/ες τους. Πότε κα τι συνέβη; Τι έκανα εγώ για τους/τις φίλους/ες μου; Τι έκαναν οι φίλοι/ες μου για εμένα; Τι συναισθήματα μοιραστήκαμε; -Στη συνέχεια χωρίζονται σε τετράδες όπου τα παιδιά μιλάνε για την ιστορία τους και συνθέτουν μια ομαδική ιστορία. Στην ολομέλεια μετά η κάθε ομάδα παρουσιάζει την ιστορία της με όποιο τρόπο θέλει, τη διηγούνται ή τη δραματοποιούν. -Τα παιδιά εντοπίζουν τα στοιχεία που χαρακτηρίζουν μια αληθινή φιλία και ο/η εκπαιδευτικός ή ένας/μία μαθητής/τρια τα καταγράφει. -Με βάση τα παραπάνω τα παιδιά σκέφτονται «Η φιλία ... που μου αξίζει» και κάθε μαθητής/τρια εκφράζεται με το δικό του/της τρόπο (πχ. με τραγούδι στο ρυθμό του αγαπημένου του/της τραγουδιού, με ποίημα, με μια μικρή ιστορία, με ζωγραφιά, με κόμικ), και παρουσιάζει το έργο του/της με όποιο τρόπο θέλει στην τάξη. -Οι δημιουργίες των παιδιών γίνονται ψηφιακό βιβλίο «Η φιλία ... που μας αξίζει», αξιοποιώντας σχετικά ψηφιακά εργαλεία. <p>Αναστοχασμός: Μετά το τέλος του εργαστηρίου οι μαθητές//τριες γράφουν σε αυτοκόλλητα χαρτάκια: Περιέγραψε με 3 λέξεις τη σχέση που θέλεις να έχεις με τους/τις φίλους/ες σου. Βρες 3 κοινά στοιχεία που έχεις με τους/τις φίλους/ες σου.</p> <p>Προσθέτουν το όνομά τους και το κολλάνε στο χαρτόνι του 4^{ου} εργαστηρίου.</p>
--	---	---

Οι μαθητές/τριες να καταστούν ικανοί/ές :

- Να αναγνωρίζουν, εκφράζουν και να διαχειρίζονται τα συναισθήματά τους
- Να αναπτύξουν δεξιότητες αναλυτικής και κριτικής σκέψης ενσυναίσθησης ευαισθησίας επίλυσης συγκρούσεων
- Να συνειδητοποιήσουν τη σύνδεση των συναισθημάτων με την ικανοποίηση ή μη των αναγκών και των επιδράσεών τους στη συμπεριφορά
- Να καλλιεργήσουν την αυτομέριμνα προσαρμοστικότητα ανθεκτικότητα

Οι φίλοι/ες ... στα δύσκολα φαίνονται

-Ο/Η εκπαιδευτικός μέσα από μια ιστορία παρουσιάζει μια σύγκρουση μεταξύ δύο φίλων.
-Η τάξη χωρίζεται σε ομάδες και η κάθε ομάδα επεξεργάζεται την ιστορία.

Ποιος είναι ο λόγος της σύγκρουσης;
Ποια συναισθήματα αναγνωρίζουν στα πρόσωπα της ιστορίας;

Πώς αντέδρασαν τα πρόσωπα της ιστορίας;
Τι αποτέλεσμα είχε αυτή η αντίδρασή τους;

Τι θα μπορούσαν να είχαν κάνει για να υπερασπιστούν το δίκιο τους;

Ποιες επιλογές έχουν;

Τι αποτέλεσμα θα είχε η κάθε επιλογή;

-Οι μαθητές/τριες διερευνούν τρόπους επίλυσης του προβλήματος, αναδεικνύοντας τα θετικά και τα αρνητικά κάθε πρότασης.

-Η κάθε ομάδα μέσω του/της εκπροσώπου της αναλαμβάνει να μπει στη θέση ενός ρόλου και ζωντανεύουν την ιστορία. Μιλούν για τους ρόλους τους, για τα συναισθήματα που ένιωσαν και τη συμπεριφορά τους.

-Κάθε παιδί γράφει την πρότασή του για την επίλυση της σύγκρουσης.

-Μέσα από συζήτηση και με την καθοδήγηση του/της εκπαιδευτικού η ολομέλεια της τάξης καταλήγει σε 5-6 βασικά βήματα επίλυσης της σύγκρουσης.

Ο/Η εκπαιδευτικός με τη συνεργασία των παιδιών, δημιουργεί μια αφίσα με τα «Βήματα επίλυσης της σύγκρουσης», αξιοποιώντας σχετικά ψηφιακά εργαλεία και την αναρτούν στο χαρτόνι του εργαστηρίου.

Αναστοχασμός

Μετά το τέλος του εργαστηρίου οι μαθητές//τριες γράφουν σε αυτοκόλλητα χαρτάκια:

-Πώς μπορώ να προλάβω μια σύγκρουση με το/τη φίλο/η μου ή τους/τις φίλους/ες μου; Σκέφτομαι και γράφω 3 βασικά βήματα.

Προσθέτουν το όνομά τους και το κολλάνε στο χαρτόνι του 5^{ου} εργαστηρίου.

Οι μαθητές/τριες να καταστούν ικανοί/ές :

- Να καλλιεργήσουν κοινωνικές δεξιότητες
- Να καλλιεργήσουν δεξιότητες κριτικής κατανόησης του εαυτού
- Να αναπτύξουν την υπευθυνότητα και τον έλεγχο τους εαυτού τους
- Να αναπτύξουν στάσεις και να υιοθετήσουν συμπεριφορές προσανατολισμένες στις αξίες τους
- Να αναπτύξουν την αυτεπάρκεια και την αυτομέριμνα
- Να αναπτύξουν δεξιότητες αυτονομίας και αυτορρύθμισης

**Επιλέγω να
πω ΝΑΙ -
Επιλέγω να
πω ΟΧΙ**

-Ο/Η εκπαιδευτικός διαβάζει στα παιδιά μικρές ιστορίες-διλήμματα που παρέχουν ερεθίσματα για προβληματισμό και συζήτηση όσον αφορά την υποχώρηση ή μη στην πίεση των φίλων να αποδεχθούν μια άποψη ή να συμμετέχουν σε μια πράξη που κατά βάθος τα ίδια δε συμφωνούν, με το φόβο της απόρριψης και του αποκλεισμού από την ομάδα των φίλων.

-Η τάξη χωρίζεται σε ομάδες και η κάθε ομάδα επεξεργάζεται και από μια ιστορία:

Οι μαθητές/τριες αναλύουν τις σκέψεις των ηρώων, τα συναισθήματά τους, τα επιχειρήματά τους και διερευνούν τις συνέπειες της κάθε επιλογής.

-Δραματοποιούν τις ιστορίες, μιλούν για τους ρόλους τους, για τα συναισθήματα που ένιωσαν και τη συμπεριφορά τους, συνθέτοντας τις οπτικές που αναδείχθηκαν από τη συζήτηση στο πλαίσιο της ομάδας.

-Τι προσδοκίες έχουμε από τους/τις φίλους/ες μας;

-Πρέπει να συμφωνούμε πάντα μαζί τους;

-Τι κάνουμε αν διαφωνούμε μαζί τους;

-Τους/Τις ακολουθούμε σε ό,τι κάνουν;

-Πώς αντιδράμε όταν μας προτείνουν κάτι που δε συμφωνούμε γιατί είναι επικίνδυνο ή αντίθετο με τις αξίες μας;

-Κάθε μαθητής/τρια γράφει τη δική του ιστορία «Επιλέγω να πω ΟΧΙ».

Αναστοχασμός

Μετά το τέλος του εργαστηρίου οι μαθητές//τριες γράφουν σε αυτοκόλλητα χαρτάκια:

Σήμερα έμαθα ...

Σήμερα αισθάνθηκα ...

Από αύριο θα εφαρμόσω τα εξής ...

Προσθέτουν το όνομά τους και το κολλάνε στο χαρτόνι του 6^{ου} εργαστηρίου.

Οι μαθητές/τριες να καταστούν ικανοί/ές :

- Να θέτουν στόχους για τη ζωή τους
- Να αναπτύξουν δεξιότητες κριτικής σκέψης δημιουργικότητας αυτομέριμνας
- Να αναπτύξουν υπευθυνότητα ευαισθησία ανθεκτικότητα προσαρμοστικότητα πολιτειότητα

Ταξιδεύω στο μέλλον με τους/τις/ φίλους/ες μου

... Ένα χρόνο μετά ...

- Οι μαθητές/τριες φαντάζονται τον εαυτό τους ένα χρόνο μετά:
Γράφουν για κάτι σημαντικό που κατάφεραν στο σχολείο τους ...
Γράφουν για τους/τις παλιούς/ές και τους/τις νέους/ες φίλους/ες που γνώρισαν στο Γυμνάσιο ...
Γράφουν για μια όμορφη στιγμή με τους/τις φίλους/ες τους ...
Γράφουν για ένα στόχο που έχουν βάλει ...
- Οι μαθητές/τριες γράφουν, ζωγραφίζουν ή σκηνοθετούν με τα παραπάνω μια μικρή ιστορία.
- Οι ιστορίες των παιδιών γίνονται ψηφιακό βιβλίο «Η ζωή μας ... ένα χρόνο μετά», αξιοποιώντας σχετικά ψηφιακά εργαλεία.

Δίνω εικόνα / χρώμα / ήχο στο ταξίδι της ζωής μου ...
(βλ. Περιγραφή εργαστηρίων)

Αναστοχασμός
Μετά το τέλος του εργαστηρίου οι μαθητές//τριες γράφουν σε αυτοκόλλητα χαρτάκια:
Πώς αισθάνθηκα;
Τι έμαθα για τον εαυτό μου;
Τι είναι σημαντικό για μένα;

Προσθέτουν το όνομά τους και το κολλάνε στο χαρτόνι του 7^{ου} εργαστηρίου.

Ανατροφοδότηση-Κλείσιμο προγράμματος
Στο τέλος του προγράμματος ο/η εκπαιδευτικός με όλους/ες τους/τις μαθητές/τριες κάθονται στον κύκλο και καθένας/καθεμιά εκφράζει με μια λέξη το συναίσθημά του/της.

Εκπαιδευτικό Υλικό/ Συνδέσεις/

Το πρόγραμμα συνδέεται με το Αναλυτικό Πρόγραμμα Σπουδών της Κοινωνικής και Πολιτικής Αγωγής της Ε΄ και ΣΤ΄ Δημοτικού.

Φορείς και άλλες συνεργασίες που θα εμπλουτίσουν το πρόγραμμά μας

Είναι πολύ σημαντική η συνεργασία με όλους τους/τις εκπαιδευτικούς της σχολικής μονάδας και η πραγματοποίηση ή/και η επέκταση κάποιων δραστηριοτήτων στην ώρα των ειδικοτήτων.

Αξιολόγηση Εργαστηρίου- Συνολική αποτίμηση & αναστοχασμός πάνω στην υλοποίηση - Εκδηλώσεις διάχυσης

Αναστοχασμός εργαστηρίων

Αναστοχασμός 1^{ου} εργαστηρίου:

Μετά το τέλος του εργαστηρίου οι μαθητές/τριες σκέφτονται και γράφουν:

Επιλέγω μία από τις όμορφες αναμνήσεις μου.

Γιατί ήταν τόσο σημαντική;

Τι μπορώ να κάνω για να ζω τέτοιες όμορφες στιγμές στο μέλλον;

Αναστοχασμός 2^{ου} εργαστηρίου:

Ο/Η εκπαιδευτικός αναθέτει στους/στις μαθητές/τριες για την επόμενη συνάντηση να βρει ο/η καθένας/καθεμιά από μια αληθινή ιστορία μέσα από την επικαιρότητα, ένα παράδειγμα ζωής, και να το καταγράψουν σε μια μικρή παράγραφο, απαντώντας στα παρακάτω ερωτήματα:

Γιατί διάλεξες αυτή την ιστορία;

Γιατί έδρασε/αν με αυτόν τον τρόπο ο/οι ήρωας/ες της ιστορίας;

Ποιες αξίες ή/και στάσεις ζωής αναδεικνύονται;

Μάθε περισσότερα για το θέμα που επέλεξες.

Γίνε και εσύ μέρος της ιστορίας και φαντάσου το δικό σου ρόλο σε αυτήν.

Αναστοχασμός 3^{ου} εργαστηρίου:

Μετά το τέλος του εργαστηρίου οι μαθητές/τριες σκέφτονται και γράφουν:

3 σκέψεις μου για τη φιλία ...

Αναστοχασμός 4^{ου} εργαστηρίου:

Μετά το τέλος του εργαστηρίου οι μαθητές/τριες σκέφτονται και γράφουν:

Περιέγραψε με 3 λέξεις τη σχέση που θέλεις να έχεις με τους/τις φίλους/ες σου.

Βρες 3 κοινά στοιχεία που έχεις με τους/τις φίλους/ες σου.

Αναστοχασμός 5^{ου} εργαστηρίου:

Μετά το τέλος του εργαστηρίου οι μαθητές/τριες σκέφτονται και γράφουν:

-Πώς μπορώ να προλάβω μια σύγκρουση με το/τη φίλο/η μου ή τους/τις φίλους/ες μου;

Σκέφτομαι και γράφω 3 βασικά βήματα.

Αναστοχασμός 6^{ου} εργαστηρίου:

Μετά το τέλος του εργαστηρίου οι μαθητές/τριες σκέφτονται και γράφουν:

Σήμερα έμαθα ...

Σήμερα αισθάνθηκα ...

Από αύριο θα εφαρμόσω τα εξής ...

Αναστοχασμός 7^{ου} εργαστηρίου:

Μετά το τέλος του εργαστηρίου οι μαθητές/τριες σκέφτονται και γράφουν:

Πώς αισθάνθηκα;

Τι έμαθα για τον εαυτό μου;

Τι είναι σημαντικό για μένα;

Συνολική αποτίμηση και αναστοχασμός

A. Στο τέλος του προγράμματος ο/η εκπαιδευτικός συζητά στην τάξη με τα παιδιά:

-Σας άρεσε αυτό το πρόγραμμα; Γιατί;

-Ποια/Ποιες δραστηριότητα/ες σας άρεσε/αν περισσότερο; Γιατί;

-Ποια/Ποιες σας δυσκόλεψε/αν; Γιατί;

-Πιστεύετε ότι θα σας βοηθήσει στις σχέσεις σας με τους/τις φίλους/ες σας; Με ποιο τρόπο;

-Πιστεύετε ότι θα σας βοηθήσει στη ζωή σας, γενικότερα; Με ποιο τρόπο;

B. Πριν την έναρξη του προγράμματος οι μαθητές/τριες συμπληρώνουν τον παρακάτω πίνακα, εκτός από την τελευταία στήλη. Μετά το τέλος του προγράμματος συμπληρώνουν μόνο την τελευταία στήλη.

	Τι κάνω;	Τι αισθάνομαι;	Τι σκέφτομαι;	Τι θα κάνω από αύριο;
Όταν δεν μπορώ να καταλάβω κάτι στα μαθήματα				
Όταν σκέφτομαι το Γυμνάσιο				
Όταν τσακώνομαι με τους/τις φίλους/ες μου				

Όταν οι φίλοι /ες μου με πιέζουν να κάνω κάτι που δεν το θεωρώ σωστό				
Όταν σκέφτομαι το μέλλον μου				

Εκδηλώσεις διάχυσης

Τα ψηφιακά βιβλία «Οι αναμνήσεις μας», «Η φίλια ... που μας αξίζει» και «Η ζωή μας ... ένα χρόνο μετά», η αφίσα «Βήματα επίλυσης της σύγκρουσης», καθώς και όλες οι ομαδικές εργασίες μπορούν να παρουσιαστούν στους γονείς και στη σχολική κοινότητα (εφημερίδα τάξης, εφημερίδα σχολείου, ιστολόγιο σχολείου).

Σημειώσεις:

Βιβλιογραφικές αναφορές

Νόβα-Καλτσούνη, Χ. (2002). *Κοινωνικοποίηση*, Αθήνα: Gutenberg.

Crosnoe, R., Erickson, K. G. & Dornbusch, S. M. (2002). «Protective functions of family relationships and school factors on the deviant behavior of adolescent boys and girls», *Youth and Society*, **33** (4), 515-544.

Murray, C. & Greenberg, M. T. (2000). «Children's relationship with teachers and bonds with school: An investigation of patterns and correlates in middle childhood», *Journal of School Psychology*, **38** (5), 423-445.

Περιγραφή εργαστηρίων & δράσεων

7^ο Εργαστήριο

Δίνω εικόνα / χρώμα / ήχο στο ταξίδι της ζωής μου ...

Η δραστηριότητα αυτή κλείνει το πρόγραμμα και οι μαθητές/τριες με βάση τις παρακάτω ενδεικτικές ερωτήσεις οραματίζονται το ταξίδι της ζωής τους και εκφράζονται με κείμενο, με εικόνα, με μουσική ...

Πώς θέλω να ζήσω τη ζωή μου (αξίες και στάσεις);

Είναι σημαντικό να βάζω θετικούς στόχους στη ζωή μου;

Ποιοι είναι οι δικοί μου στόχοι για τη ζωή;

Πώς φαντάζομαι τη ζωή μου στο μέλλον;

Τι θα ήθελα να κάνω;

Τι θα ήθελα να έχω πετύχει;

Πώς θα επιλέξω τους/τις φίλους/ες μου;

Ενδεικτικές δραστηριότητες για την περιγραφική αξιολόγηση

Ο/Η εκπαιδευτικός μπορεί να παρατηρεί το βαθμό στον οποίο οι μαθητές/τριες αναπτύσσουν, καλλιεργούν και κατακτούν τις δεξιότητες μάθησης και τις δεξιότητες ζωής μέσα από τις διαδικασίες υλοποίησης των εργαστηρίων αλλά και από τα παραγόμενα έργα, ατομικά και ομαδικά.

Για παράδειγμα, οι δραστηριότητες που δίνουν τη δυνατότητα στα παιδιά να μιλήσουν και να παρουσιάσουν τον εαυτό τους μας δίνουν στοιχεία για την αυτοαντίληψη και την αυτοεκτίμησή τους. Η εργασία στις ομάδες αναδεικνύει τις δεξιότητες επικοινωνίας και συνεργασίας, την υπευθυνότητα, την προσαρμοστικότητα και το σεβασμό στα άλλα άτομα, την ανάπτυξη επιχειρηματολογίας και κριτικής σκέψης και οι δραστηριότητες δραματοποίησης αναδεικνύουν την ενσυναίσθηση και την ευαισθησία των μαθητών/τριών. Οι διαδικασίες στην ολομέλεια της τάξης δίνουν στοιχεία για τις δεξιότητες λήψης αποφάσεων και τα ατομικά και ομαδικά έργα αποτελούν στοιχεία δημιουργικότητας αλλά και μεταγνωστικής και μετασχηματιστικής ικανότητας των μαθητών/τριών.

Επίσης, μια συνολική εικόνα για την απόκτηση γνώσεων και την καλλιέργεια των δεξιοτήτων και των στάσεων που έχουν υιοθετήσει οι μαθητές/τριες μπορεί ο/η εκπαιδευτικός να αντλήσει από τα χαρτόνια των εργαστηρίων, όπου αποτυπώνεται όλη η εξέλιξη και η πορεία του προγράμματος.

Φύλλο περιγραφικής αυτο-αξιολόγησης για τη δεξιότητα της συνεργασίας

Μετά την ολοκλήρωση του προγράμματος ...

Συνεργάζομαι με τους/τις συμμαθητές/τριές μου			
Μοιραζόμαστε τις εργασίες στην ομάδα			
Ανταλλάσσουμε ιδέες μέσα στην ομάδα μας			
Σεβόμαστε τις απόψεις όλων των μελών της ομάδας			

Περιγραφή ενδεικτικών δραστηριοτήτων για το portfolio μαθητή/-τριας

Οι μαθητές/τριες επιλέγουν ποια από τα έργα των εργαστηρίων θα συμπεριλάβουν στο portfolio.

Δύο ενδεικτικές δραστηριότητες είναι «Η φίλια ... που μου αξίζει» και «Επιλέγω να πω ΟΧΙ», όπου αναδεικνύεται η εικόνα του παιδιού για τον εαυτό του, αλλά και οι αξίες και οι στάσεις του.

Η δραστηριότητα «Δίνω εικόνα / χρώμα / ήχο στο ταξίδι της ζωής μου» αποτυπώνει τους στόχους του παιδιού για τη ζωή του και το νόημα που έχει προσδώσει σε αυτή.

«Η Φιλία»

ΕΡΩΤΗΣΗ 1^η

Σκοπός του συγκεκριμένου προγράμματος είναι:

Η πρόληψη της αντικοινωνικής και αποκλίνουσας συμπεριφοράς των μαθητών/τριών

ΣΩΣΤΟ ΛΑΘΟΣ

ΕΡΩΤΗΣΗ 2^η

Το πρόγραμμα στοχεύει:

Α. Στην ενίσχυση της αυτοαντίληψης και αυτοεκτίμησης των μαθητών/τριών

Β. Στην ανάπτυξη της κριτικής σκέψης και της επιχειρηματολογίας

Γ. Στην ανάπτυξη της ενσυναίσθησης και την προαγωγή των θεμελιωδών αξιών

Δ. **Όλα τα παραπάνω**

ΕΡΩΤΗΣΗ 3^η

Στο συγκεκριμένο πρόγραμμα καλλιεργούνται μόνο Δεξιότητες μάθησης του 21^{ου} αιώνα.

ΣΩΣΤΟ ΛΑΘΟΣ

ΕΡΩΤΗΣΗ 4^η

Κατά τη διάρκεια των εργαστηρίων οι μαθητές/τριες συμμετέχουν μόνο σε ομαδικές δραστηριότητες.

ΣΩΣΤΟ ΛΑΘΟΣ

ΕΡΩΤΗΣΗ 5^η

Στο τέλος κάθε εργαστηρίου προτείνεται αναστοχασμός.

ΣΩΣΤΟ ΛΑΘΟΣ

ΕΡΩΤΗΣΗ 6^η

Ποιες δεξιότητες δεν καλλιεργούνται στο συγκεκριμένο πρόγραμμα;

Α. Δεξιότητες επικοινωνίας και συνεργασίας

Β. **Δεξιότητες του νου**

Γ. Δεξιότητες επίλυσης συγκρούσεων

Δ. Δεξιότητες ενίσχυσης της αυτοαντίληψης

ΕΡΩΤΗΣΗ 7^η

Κατά τη διάρκεια του προγράμματος ο/η εκπαιδευτικός με τους/τις μαθητές/τριες δημιουργούν ψηφιακά βιβλία.

ΣΩΣΤΟ ΛΑΘΟΣ

ΕΡΩΤΗΣΗ 8^η

Μία από τις δραστηριότητες του προγράμματος που καλλιεργεί την ενσυναίσθηση είναι:

- A. Οι μαθητές/ριες παρουσιάζουν τον εαυτό τους μέσα από όμορφες στιγμές των χρόνων τους στο Δημοτικό Σχολείο.
- B. Οι μαθητές/τριες διακοσμούν τις καρτέλες με όποιο τρόπο θέλουν.
- Γ. Οι μαθητές/τριες δραματοποιούν τις ιστορίες, μπαίνουν στη θέση των ηρώων, αναδεικνύονται οι διαφορετικές οπτικές.**

ΕΡΩΤΗΣΗ 9^η

Στο τελευταίο εργαστήριο του προγράμματος:

- A. Οι μαθητές/τριες παρουσιάζουν τον εαυτό τους μέσα από όμορφες στιγμές των χρόνων τους στο Δημοτικό Σχολείο.
- B. Οι μαθητές/τριες φαντάζονται τον εαυτό τους ένα χρόνο μετά.**
- Γ. Κάθε παιδί γράφει τη δική του ιστορία «Επιλέγω να πω ΟΧΙ».

ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ

Πράξη: «Επιμόρφωση των εκπαιδευτικών στις δεξιότητες μέσω εργαστηρίων» (MIS 5092064)

ΣΤΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΤΟΥ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ
«ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΑΝΘΡΩΠΙΝΟΥ ΔΥΝΑΜΙΚΟΥ, ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ 2014-2020»
που συγχρηματοδοτείται από την Ελλάδα και την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο)

This work is licensed under Attribution-NonCommercial-NoDerivatives 4.0 International.
To view a copy of this license, visit <http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/>

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

Επιχειρησιακό Πρόγραμμα
Ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού,
Εκπαίδευση και Διά Βίου Μάθηση
Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΣΠΑ
2014-2020
ανάπτυξη - εργασία - αλληλεγγύη